

Byggðir og byltingar

-Staðir og störf-

Ársfundur Byggðastofnunar 5. maí 2022

Óli Halldórsson

Forstöðumaður Þekkingarnet Þingeyinga &
Hraðið-nýsköpunarmiðstöð

Efnið

1. Rannsókn Þekkingarnets/Nýheima
2. Vinnumarkaðurinn
3. Óstaðbundin störf
4. Hugleiðingar

Rannsókn þÞ og Nýheima

Framkvæmd og efni

- Samstarfsverkefni Nýheima og Þekkingarnets Þingeyinga, 2020-2021
- Styrkt af Byggðarannsóknasjóði
- Fjórða iðnbyltingin og áhrif hennar á byggðapróun í landinu.
- Staða samfélaga, fræðslupörf og möguleika lands og þjóðar á breytingatímum
- Viðhorfsmæling, heimildarannsókn, viðtöl

Rannsókn þþ og Nýheima

Helstu niðurstöður

- Breytingar fyrirséðar – meiri í byggðum en borg
- Tækifærin í kjölfar 4. iðnbyltingar eru fyrir hendi fyrir byggðirnar – en fela ekki í sér sjálfgefinn ávinning
- Hætta á ójöfnuði eftir svæðum og þjóðfélagshópum
- Forðast að yfirfæra viðfangsefni og aðstæður stórborga á dreifðar byggðir
- Hafa þátt fyrir nýsköpun í byggðunum – velkari innviðir
- Tækniþróun skapar ný verkfæri, nýtt verklag, en dregur ekki úr þörf á fókusi á svæði
- Horfa sérstaklega á hvert svæði fyrir sig við þróun verkefna og nýtingu tækifæra til framtíðar

Vinnumarkaðurinn

-Hversu færanleg eru störf?

- *[Fyrirvari!]:*
 - *Lausleg yfirferð og túlkun gagna*
- Hvaða störf á vinnumarkaði eru raunverulega færanleg?
- Hvert er hlutfall starfa sem geta verið ósvæðisbundin?

Hagstofa Íslands 2021	Óstaðsett	10%
Fjöldi starfandi í aðalstarfi samkvæmt skrá 2021	Blandað	31%
	Staðsett	58%
A - Landbúnaður, skógrækt og fiskveiðar	6.450	2%
A: 01 & 02 - Landbúnaður og skógrækt	2.817	1%
A: 03 - Fiskveiðar og fiskeldi	3.632	1%
B - Námuþróttur og vinnsla hráefna úr jörðu	151	0%
B-C - Framleiðsla og námuþróttur	21.342	7%
C - Framleiðsla	21.190	7%
C: 10.2 Fiskiðnaður	4.744	2%
C: 10-12 - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	9.923	3%
C: 24 - Framleiðsla málma	1.906	1%
D - Rafmagns-, gas- og hitaveitur	1.683	1%
D-E - Veitustarfsemi	2.730	1%
E - Vatnsveita, fráveita, meðhöndlun úrgangs og afmengun	1.047	0%
F - Byggingarstarfsemi og mannvirkjagerð	14.517	5%
G - Heild- og smásöluverslun, viðgerðir á vélknúnum ökutækjum	24.858	8%
H - Flutningar og geymsla	9.731	3%
H: 51 Flutningar með flugi	2.532	1%
I - Rekstur gististaða og veitingarekstur	11.568	4%
I55 - rekstur gististaða	3.950	1%
I56 - veitingarekstur	7.617	2%
J - Upplýsingar og fjarskipti	8.183	3%
K - Fjármála- og váttryggingastarfsemi	5.285	2%
L - Fasteignaviðskipti	1.537	1%
M - Sérfræðileg, vísindaleg og tæknileg starfsemi	9.028	3%
M-N - Ýmis sérhæfð þjónusta	16.493	5%
N - Leigustarfsemi og ýmis sérhæfð þjónusta	7.464	2%
N: 79 Ferðaskrifstofur, ferðaskipuleggjendur og önnur bókanarþjónust	1.550	1%
O-Q - Opinber stjórnsýsla, fræðslustarfsemi, heilbrigðis- og félagsþjór	62.682	20%
R - Menningar-, íþróttar- og tómstundastarfsemi	4.918	2%
S - Félagsamtök og önnur þjónustustarfsemi	4.656	2%
S-X - Félagsamtök og önnur þjónustustarfsemi (Annað)	4.733	2%
Einkennandi greinar ferðaþjónustu	18.696	6%
Sjávarútvegur (A:03 og C:10.2)	8.377	3%

Vinnumarkaðurinn

-Hversu færanleg eru störf?

-Mikill minnihluti starfa er færanlegur
– getur verið "án staðsetningar"

-Mikilvægt að leggja til grundvallar
strax í upphafi

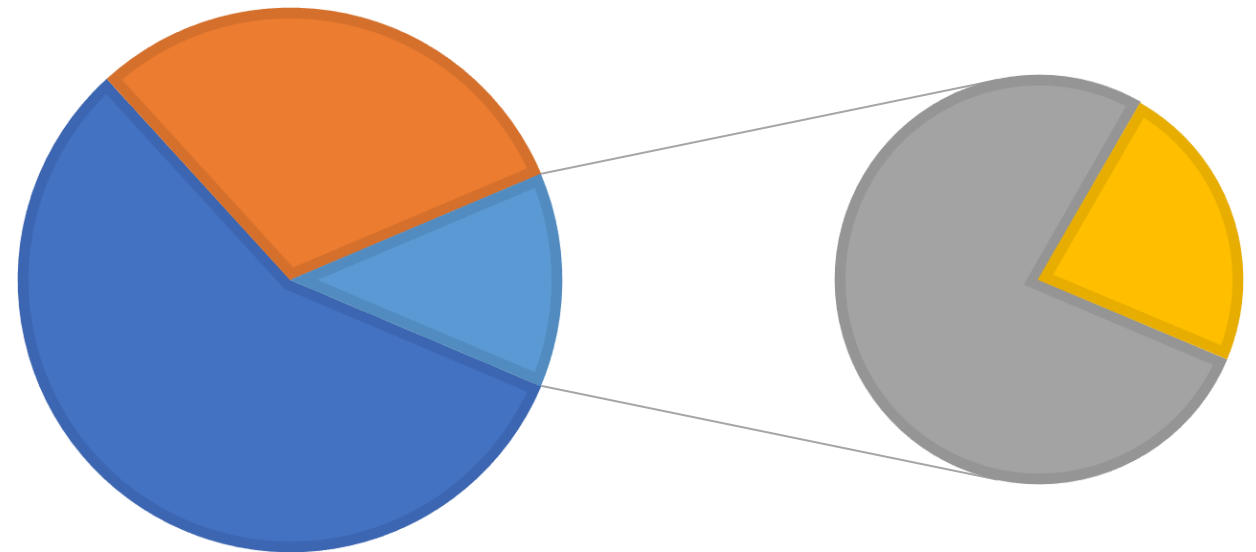
-Óraunsæi í væntingum?

- "Fólk getur unnið alls staðar"
- "Staðsetning skiptir nú orðiðengu máli"
- "Bylting framundan í öllum störfum"
- "Allir geta unnið hvar sem er"

-Hið rétta:

- Óstaðsett störf – eru raunhæf fyrir
afmarkaðan minnihluta
vinnumarkaðarins

■ Staðbundin störf ■ Blönduð störf ■ Óstaðbundin störf ■ Raunhæfur hluti óstaðbundin störf?

Óstaðbundin störf

-Sveigjanleg eða óstaðbundin?

- Mikilvægt - ekki rugla saman:

- a) **Sveigjanleiki í daglegum störfum – “covid-áhrifin”**

- Heimavinna, frjálsræði í viðveru
- Sveigjanleiki starfsmanns, samkomulag/stefna vinnuveitanda

- b) **Landfræðileg staðsetning starfs/vinnustaðar**

- Starfsstöð, fastur vinnustaður á tilteknum stað
- Aðstaða, vinnustaður, afdrep, búnaður

Óstaðbundin störf

Hvað ræður staðsetningu?

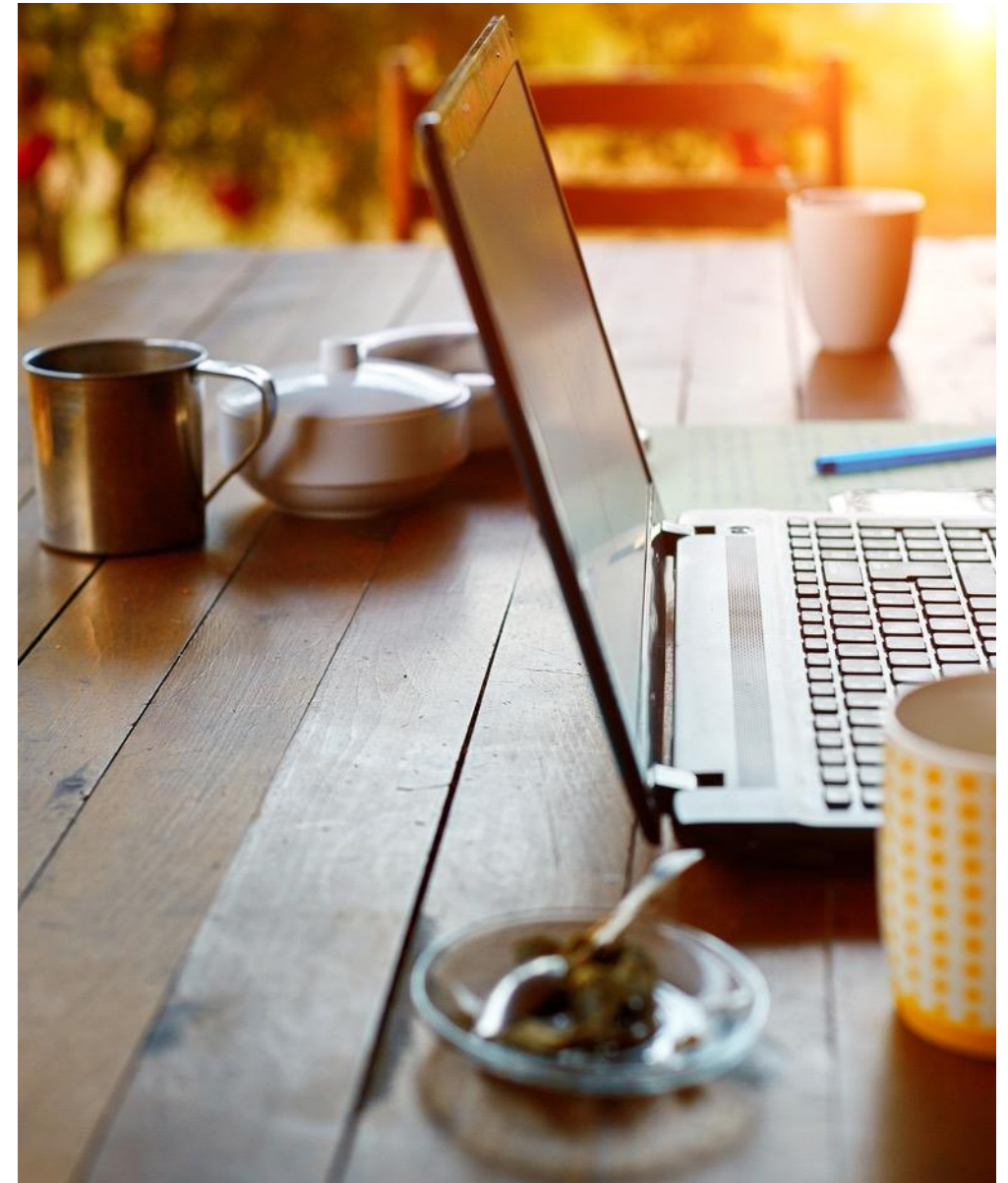
- Starfsmaður ræður för:
 - Persónulegt val/aðstæður starfsmanns, fjölskyldan, starf maka, börn?
 - Heilsufarsaðstæður
- Vinnuveitandi ræður för:
 - Hámarks afköst, árangur í starfi?
 - Kröfur um aðbúnað, aðstöðu, tæki, vinnufrið...?
 - Byggðaleg stefnumörkun?
 - Ríkisstarfsmenn (stjórnvöld, ráðherrar, ríkisstjórn)
 - Starfsmenn sveitarfélaga (sveitarstjórnir)
 - Einkamarkaður (fyrirtækin/stjórnir/stjórnendur)

Óstaðbundin störf

Tækifærin?

- Minnihluti vinnumarkaðar – en mun stækka eitthvað
 - a) 4. iðnbyltingin – tækniþróun, atvinnuháttabreytingar
 - b) (Uppsöfnuð) tilfærsla afmarkaðs hluta starfa á vinnumarkaði (áður nær öll á stað X, færast á Y,Z)
- Ný atvinnutækifæri á nýjum stöðum
- Tækifæri fyrir dreifðu byggðirnar?
 - Tækifæri vissulega töluverð fyrir dreifðar byggðir? Þorp? Sveitir?
- En höfuðborgin/stærri þéttbýlisstaðir?
 - Stærri tækifæri þar? Fleiri muni safnast smám saman í stærstu þéttbýlisstaðina ef störf eru algerlega óstaðbundin?
 - Sama gildir innan svæða/landshluta. Tækifærin auðsóttari fyrir stærri þéttbýlisstaðina – ef stefnumörkun/ákvarðanir/rammi er ekki fyrir hendi.

Hugleiðingar

Helstu niðurstöður

- Óstaðbundin störf ná til minnihluta vinnumarkaðar
 - Grundvallaratriði að átta sig á því – til að hagnýta tækifærin sem best
- Sveigjanleiki ekki sama og óstaðbundið starf
 - a) Óstaðbundið starf/Starf án staðsetningar
 - b) Sveigjanleiki í viðveru og heimavinnu að hluta (Covid-áhrifin)
- “Innviðastörf” í stjórnsýslu og þekkingar-/þróunarvinnu eru mörg svæðistengd
 - Óstöðugleiki og fjarlægð frá viðfangsefni/samfélagi skapa hindranir – störf útheimta nálægð við viðfangsefni
- Óstaðbundin störf skapa mörg tækifæri – fyrir marga
 - Ekki þó endilega mest fyrir dreifðustu byggðirnar – mögulega mest fyrir stærstu þéttbýlisstaðina, ef engin stefna er mörkuð um annað

Hugleiðingar

Hvað er hægt að gera?

- Marka stefnu, setja ramma

- Atvinnurekendur (ríkið, sv.félög, einkamarkaður) marki stefnu
- Hvaða/hvernig störf óstaðbundin? Hvaða rammi/svæði? Hver eru markmiðin?
- Hvaða störf ekki óstaðbundin – fest á tilteknum svæðum/stöðum
- “Danska leiðin” – stefnumörkun um tilfærslu opinberra starfa
- Forsendur geta verið umdeilanlegar – framkvæmd með ýmsum máta.
- Skýr stefna, umgjörð og fyrirsjáanleiki kemur öllum til góða; atvinnurekendum, starfsfólki og ekki síst byggðunum

- Styðja þarf við umgjörð um landið - “búa til vinnustaði”

- Umgjörð óstaðsettra starfa myndast ekki sjálfkrafa eða á markaðsforsendum í minni byggðum/samfélögum
- Ekki eiga/reka bara steinsteypu í Reykjavík og eftirláta starfsmönnum sem starfa annars staðar að hýsa sjálfir vinnuna sína í gestaherbergi.
- Frumkvöðlasetur, þekkingarsetur, fyrirtækjahótel, stjórnarráðsbygging? – ríkið/einkageiri saman?

